

ΟΔΟΠΟΡΙΚΟ ΣΤΑ ΚΟΠΤΙΚΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΕΡΥΘΡΑΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ*

ΠΡΩΙ ΠΡΩΙ ΞΕΚΙΝΗΣΑΜΕ ΑΠΟ ΤΟ ΚΑΪΡΟ για τή Ζαφαράνα στὸν Κόλπο τοῦ Σουέζ, ἀφετηρία για τὴν ἐπίσκεψη τῶν κοπτικῶν μοναστηριῶν τῆς ἐρήμου, ὅπου σκοπεύαμε νὰ φτάσουμε τὸ βράδυ, ἐπειδὴ θὰ κάναμε πρῶτα μιὰ μεγάλη, ὀλοήμερη παράκαμψη, για νὰ ἐπισκεφθοῦμε τοὺς πιὸ ἀξιόλογους ἀρχαιολογικοὺς χώρους τοῦ Δέλτα τοῦ Νείλου. Ὁ καιρὸς ἦταν ψυχρὸς, ἀλλὰ ἡ πρωινὴ ἀχλὺ ποὺ ἀργοσερνόταν πάνω στὰ χωράφια, διαλυόταν σιγὰ σιγὰ, ὅσο προχωροῦσε ἡ μέρα. Μπρὸς στὰ μάτια μας ὅλο καὶ ξεδιπλωνόταν ἡ πλατιά, τροφοδότρα αἰγυπτιακὴ γῆ, καταπράσινη, παχιά, καρπερὴ καὶ ὀλόχαρη, ἀύλακωμένη ἀπὸ δεκάδες διώρυγες, πού, ὅπως ἡ πλατεία στὰ εὐρωπαϊκὰ χωριά, ἀποτελοῦν τὸ κέντρο τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τῶν φελάχων, ἀφοῦ τὰ χωριά στὸ Δέλτα εἶναι τὶς περισσότερες φορὲς μιὰ σειρὰ ἀπὸ λασπόσπιτα κατὰ μῆκος αὐτῶν τῶν καναλιῶν.

Μαυροτυλιγμένες γυναῖκες κατέβαιναν στὸ ποτάμι νὰ πάρουν νερό, στητές, μ' ἕνα πῆλινο λαγγίνο στὸ κεφάλι· ἄλλες πιὸ πέρα ἔπλεναν τὰ μπακιρένια σκευὴ τους καὶ τὰ ἔκαναν νὰ ἀστραποβολοῦν στὸν ἥλιο· ἄλλες πάλι ἔκαναν φλυαρώντας τὴν μπουγάδα τους, ἐνῶ παρακάτω πιτσιρίκια ἀποπατοῦσαν στὴ σειρὰ καὶ μερικὰ κυνηγιόντουσαν καὶ τσαλαβουτοῦσαν στὸ νερὸ ξεφωνίζοντας χαρούμενα. Παραδίπλα ἕνα τυμπανισμένο φοφίμι, ἀνάσκελα, εἶχε μπλεχτεῖ στὰ καλάμια, καὶ διάφορα σκουπίδια ἔπλεαν ἀργά, παρασυρμένα ἀπὸ τὸ ρεῦμα. Μαῦρα βουβάλια, οἱ γκαμουῦσες, μὲ τὸ βελούδινο καὶ γλυκύτερο βλέμμα ποὺ μπορεῖ ποτὲ κανεὶς νὰ δεῖ σὲ ζῶο, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς σκύλους, ἔβοσκαν ἀμέριμνα στὶς ὄχθες. Ἄντρες ἀραχτοὶ στοὺς καφενέδες ρουφοῦσαν ἡδονικὰ ἀπὸ τοὺς ναργιλέδες, κι ἄλλοι καθισμένοι ἀνακούρκουδα τὸ φιλοσοφοῦσαν. Στὰ χωράφια οἱ φελάχοι σὲ σειρές, μὲ τὶς ἄσπρες σκελέες καὶ τὰ μεγαλοπρεπῆ σαρίκια τους, καλλιεργοῦσαν τὴ γῆ, ἀκολουθούμενοι σὲ κάποια ἀπόσταση ἀπὸ τοὺς ἀπαραίτητους μικρὸσωμους ἐρωδιούς, τὶς λευκὲς ἴβιδες, σύμβολο τοῦ Θῶθ, θεοῦ τῆς σοφίας στὸ αἰγυπτιακὸ πάνθεο. Καὶ κάθε τόσο γραφικοὶ κωνικοὶ περιστερώνες διακρίνονταν στὶς ταράτσες τῶν σπιτιῶν, καὶ νεκροταφεία μὲ τοὺς πολλοὺς κουμπέδες, ποὺ ἕνας ἀδαῆς μπορεῖ νὰ τὰ περάσει για χωριά, ξεπρόβαλλαν μέσα ἀπὸ τὰ φοινικόδεντρα.

Πρῶτος σταθμὸς μας στὴν ἐκδρομὴ αὐτὴ ἦταν τὸ Ζαγκαζίγκ – τὸ Ζαγκαζίκιον ἐπὶ τὸ ἑλληνικότερον –, ὅπου ὑπῆρχε ἄλλοτε ἑλληνικὴ παροικία μὲ μεικτὸ ἑπτατάξιο ἀστικὸ σχολεῖο καὶ ναὸ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. Στὰ νοτιοανατολικά τοῦ Ζαγκαζίγκ, στὸν σημερινὸ λόφο Τὲλ-Βάστα, βρίσκεται ἡ ἀρχαία Βούβαστις, ποὺ ἡ περίοδος τῆς μεγάλης ἀκμῆς της διήρκεσε ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 10ου μέχρι τὰ μέσα τοῦ 8ου π.Χ. αἰῶνα. Ἡ Βούβαστις, ποὺ διετέλεσε μεταξὺ ἄλλων σημαντικότερο ἐμπορεῖο τῶν Φοινίκων, ἀναφέρεται καὶ στὴ Βίβλο, ὅπου τὴ μνημονεύει ὁ Ἰεζεκιήλ, μιλώντας για τὴν Αἴγυπτο. Ἀπὸ ἐδῶ ἄρχισε ὁ φαραὼ Νεχώ τὴν κατασκευὴ διώρυγας πρὸς τὴν Ἐρυθρὰ Θάλασσα. Ὑπῆρξε διάσημη στὴν ἀρχαιότητα ὡς κέντρο λατρείας τῆς γαλοκέφαλῆς θεᾶς Βαστίτ, θεᾶς τῆς χαρᾶς καὶ τῆς εὐθυμίας. Ὅταν ὅμως ἔπεσε στὰ χέρια τῶν Περσῶν, ἔχασε τὴν ἱστορικὴ της σπουδαιότητα. Παρ' ὅλα αὐτὰ φαίνεται πὼς ἡ λατρεία τῆς θεᾶς Βαστίτ διατηρήθηκε μὲ ἀμείωτη ἔνταση μέσα στοὺς αἰῶνες, ἀφοῦ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἡροδότου, τὸ 450 π.Χ., δηλαδὴ πεντακόσια χρόνια μετὰ τὴν ἀκμὴ τῆς πόλης, συνέρρεαν ἐκεῖ κατὰ χιλιάδες οἱ προσκυνητὲς καὶ ἐπιδίδονταν σὲ κάθε εἶδους ἀκολασίες.

Ὁ Ἡρόδοτος, στὸ δεύτερο βιβλίο του, τὴν *Εὐτέρπη* (§60), ἀναφέρει σχετικὰ τὰ παρακάτω: «Καθὼς πηγαίνουν λοιπὸν στὴ Βούβαστη κάνουν ὡς ἐξῆς: ἄντρες καὶ γυναῖκες πλέουν ἀντάμα, καὶ σὲ κάθε πλεούμενο ὑπάρχει μεγάλος ἀριθμὸς ἀτόμων κι ἀπ' τὰ δύο

φύλα' και άλλες γυναίκες έχουν κρόταλα και τὰ κρούουν, μερικοί άντρες παίζουν αυλό σὲ ὀλόκληρη τὴ διαδρομὴ, και οἱ ὑπόλοιποι, γυναίκες και άντρες, τραγουδοῦν και χτυποῦν παλαμάκια. Και κάθε φορὰ ποὺ πλέοντας φτάνουν στὸ ὕψος μιᾶς καινούργιας πόλης, φέρνουν τὴ βάριδά τους πολὺ κοντὰ στὴν ἀκτὴ και νὰ τί κάνουν: ἐνῶ μέρος τῶν γυναικῶν συνεχίζει νὰ φέρεται ὅπως ἀνέφερα, κάποιες άλλες χλευάζουν τὶς γυναίκες τῆς πόλης, άλλες χορεύουν κι άλλες πάλι σηκώνονται ὄρθιες και ἀνασύρουν ψηλὰ τὰ φορέματά τους' και τὸ ἴδιο κάνουν διαπλέοντας ὅλες τὶς παραποτάμιες πόλεις. Ὅταν φτάσουν στὴ Βούβαστη, γιορτάζουν προσφέροντας μεγάλες θυσιές' και στὴ διάρκεια αὐτῆς τῆς γιορτῆς καταναλώνεται περισσότερος οἶνος παρὰ στὴ διάρκεια ὅλης τῆς χρονιάς. Οἱ δὲ άντρες και γυναίκες ποὺ συναθροίζονται ἐκεῖ, χωρὶς νὰ ὑπολογίσουμε τὰ παιδιά, ἀνέρχονται, κατὰ τὰ λεγόμενα τῶν ντόπιων, στὶς ἑβδομήντα μυριάδες».

Ὁ χώρος ὅπου βρισκόταν ἡ πόλη χαρακτηρίστηκε ἀπὸ τοὺς ἀρχαιολόγους ποὺ τὸν ἀνέσκαψαν ὀρυχεῖο ἀγαλματιδίων λαμπρῆς τέχνης, φτιαγμένων ἀπὸ κάθε εἶδους ὕλικό, ποὺ ἀπεικονίζουν γάτες και ποὺ σήμερα στολίζουν τὶς προθηκές στὶς αἰγυπτιακές συλλογές τῶν μεγαλύτερων μουσείων τοῦ κόσμου. Ἐπίσης βρέθηκαν δεκάδες ταριχευμένες γάτες. Σήμερα, ἀπὸ τὴν κραταιὰ ἐκείνη πόλη ἀπομένουν, ὕστερα ἀπὸ τὸ διασκορπισμὸ τῶν εὐρημάτων τῆς ἀνὰ τὸν κόσμο, μονάχα τὰ χορταριασμένα σκάμματα τῶν ἀρχαιολόγων και οἰκοδομικοὶ λίθοι διεσπαρμένοι ἐδῶ κι ἐκεῖ.

Τὸ ταξί μας προσπαθοῦσε νὰ διασχίσει σχεδὸν ἀνύπαρκτους ἀγροτικούς δρόμους, ποὺ τοὺς παίρνουν οἱ φελάχοι ἐπιστρέφοντας ἀπὸ τὰ χωράφια τους μαζί με τὶς βραδυκίνητες γκαμουῦσες. Και ξάφνου, μέσα ἀπὸ τὰ καταπράσινα χωράφια, ἡ ματιὰ μας αἰχμαλωτίζεται ἀπὸ μιὰ σειρὰ τριανταφυλλένιων, ἀπαλῶν ἀμμόλοφων, ποὺ ἀναδύονται ἀπροσδόκητα σὰν ἐρημονήσια μέσα σὲ μιὰ θάλασσα ἀπὸ ὀπωροκηπευτικά και φοινικόδεντρα. Εἶναι ἡ ἀρχαία Τάνις, κύριος στόχος τῆς σημερινῆς ἐκδρομῆς μας, τριακόσια μόλις μέτρα πέρα ἀπὸ τὸ λασποχώρι Σὰν ἐλ Χάγκαρ.

Ἡ Δεσποσύνη τῆς Τάνεως, μετὴ γρανιτένια προαιώνια γαλήνη τῆς, ὑποδέχεται τοὺς λιγιστοὺς ἐπισκέπτες.

Ἡ Τάνις – Ζοὰν γιὰ τοὺς Ἑβραίους και Ἄβαρις γιὰ τοὺς Ἰξῶς – χτίστηκε κοντὰ στὴ νότια ὄχθη τῆς λίμνης Μεντζαλά, εἴκοσι μίλια βόρεια τοῦ Τὲλ ἐλ Κεμπίρ. Γιὰ χρόνια ὑπῆρξε μιὰ ἀπὸ τὶς σπουδαιότερες πόλεις στὶς ἐκβολές τοῦ Νείλου, μέχρι ποὺ ἡ Σάις ἔγινε πρωτεύουσα στὸ Δέλτα, ὁπότε παραμελήθηκε. Τὰ περισσότερα εὐρήματα τῆς ἐποχῆς τῶν Ἰξῶς, τῶν παράξενων αὐτῶν ἀσιατικῶν εἰσβολῶν στὴν Αἴγυπτο κατὰ τὸν 12ο π.Χ. αἰῶνα, προέρχονται ἀπὸ δῶ. Ὁ σημερινὸς ἀρχαιολογικὸς χώρος εἶναι ἐξαιρετικὰ ἐντυπωσιακός. Τὸ σπουδαιότερο μνημεῖο του εἶναι ἓνας τεράστιος ναός, μήκους 400 μ., ἀφιερωμένος στὸν Ἄμμωνα. Ὀλόκληρη ἡ ἔκτασή του εἶναι κατάσπαρτη ἀπὸ σωριασμένα κολοσσιαῖα ἀγάλματα, σπασμένους γρανιτένιους ὀβελίσκους, ριγμένους κίονες και ἀπροσδιόριστους ὄγκους ἐρειπίων σὲ ἀπερίγραπτο χάος. Σῶζονται ἐπίσης μεταξὺ άλλων τὰ ἐρείπια μιᾶς ἐκτεταμένης νεκρόπολης, ὁ ναὸς τοῦ Ἄντα και ὁ ναὸς τοῦ Ὁρου σὲ σχῆμα χριστιανικοῦ σταυροῦ.

Καθὼς περιδιαβάζαμε στὰ ἐπιβλητικὰ χαλάσματα, ὁ μουεζίνης ἀπὸ τὸ γειτονικὸ χωριουδάκι βάλθηκε ξαφνικὰ νὰ καλεῖ τοὺς πιστοὺς στὴν ἀπογευματινὴ προσευχή' ἡ μακρόσυρτη φωνή του δόνησε τὴ βαθιὰ σιγὴ τῆς περιοχῆς και ἤρθε κι ἔσβησε στὶς πτυχώσεις τῶν ἀμμόλοφων. Γιὰ πολλὴν ὥρα μετὰ, ὅλη ἡ φύση τριγύρω κρατοῦσε τὴν ἀνάσα τῆς, ἀγροικώντας τὸν παλμὸ τοῦ αἰθερικοῦ ποὺ πλημμύριζε σὲ ὄλο και εὐρύτερους, ἐπάλληλους κύκλους τὸ χῶρο.

Ὁ ἥλιος ἔγερνε μετὴ βιασύνη στὸν ὀρίζοντα, ὅταν φτάσαμε στὰ περίχωρα τῆς Ἰσμαηλίας, ἔχοντας διασχίσει τὴν ἀπίθανη ὁμορφιάς αἰγυπτιακὴ ὑπαιθρο, ὅπου βλέπει κανεὶς νὰ ἐκτυλίσσονται ἀρχέγονες σκηνὲς ἀγροτικοῦ βίου, ἀμετάβλητες παρ' ὄλο τὸ πέρασμα τῶν

αιώνων. Στὸ βάθος διακρίναμε νὰ ροδίζουσι οἱ ἀπαλὲς λοφοσειρῆς τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς. Παρακάμψαμε τὴν πόλιν καὶ ἀρχίσαμε νὰ κατεβαίνουμε πρὸς τὰ νότια κατὰ μῆκος τῆς διώρυγας τοῦ Σουέζ. Στ' ἀριστερὰ μας βαριοκίνητα ἐμπορικὰ πλοῖα φαίνονταν νὰ σέρονται πίσω ἀπὸ τοὺς ξεθωριασμένους ἀμμόλοφους. Καὶ τότε τότε μέσα ἀπὸ τ' ἀνοίγματα τῶν λόφων ἔμοιαζε νὰ ξετυλίγεται ἡ ἀτλαζένια λουρίδα τῆς διώρυγας. Ὑστερὰ τὰ προάστια τοῦ Σουέζ ξεδίπλωναν μιὰν ἀτέλειωτη σειρὰ ἀπὸ νεόπλοια κτίσματα, δείγματα λαμπρὰ μεσανατολίτικης κακογουστιᾶς τῶν ἀνερχόμενων μεσοαστῶν τῆς αἰγυπτιακῆς κοινωνίας, τὰ ὅποια ἐμπόδιζαν πρόσβαση εἰς τὴ θάλασσα. Μὲ τὸ σκοτάδι ποὺ εἶχε πέσει πιά, τὰ λαμπερὰ φῶτα τοῦ Σουέζ, τὰ παραμυθένια λαμπιόνια τῶν διυλιστηρίων καὶ τὰ φωταγωγημένα τάνκερ ἀγκυροβολημένα στὸν κόλπο ἐξωραίζαν μιὰ φρικτούπολη, ποὺ ὅμως διατηρεῖ τὴ ζωντάνια καὶ ζεστασιὰ ὄλων τῶν μεσογειακῶν καὶ ἀνατολίτικων πόλεων. Κλωσήσαμε τὴν πείνα μας ὅλη τὴ μέρα λιγουρευόμενοι τὶς περιφημῆς καραβίδες, γαρίδες καὶ τὰ ἄλλα θαλασσινὰ τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης, γιὰ τὰ ὅποια μᾶς εἶχαν μιλήσει ἐνθουσιαστικὰ στὸ Κάιρο πὼς θὰ τὰ τρώγαμε εἰς τὴ Ζαφαράνα, καὶ προσδοκῶντας τὸ καλὸ κρεβάτι, ὅπου θὰ ἀναπαυόμασταν, προτοῦ ἀντιμετωπίσουμε τὶς σκληρῆς συνθήκες τῶν μοναστηριῶν τῆς ἐρήμου.

Ἦταν βαθιὰ νύχτα, ὅταν μᾶς σταμάτησε ἓνα ὁδόφραγμα ἀπὸ βαρέλια καὶ συρματόπλεγμα. Ἐξηγήσαμε σ' ἓναν ταλαίπωρο στρατιώτη τὸ σκοπὸ τοῦ ταξιδιοῦ μας πρὸς τὴ Ζαφαράνα. Μὲ τὴ διεθνὴ γλῶσσα τῶν νευμάτων μᾶς ἔδωσε νὰ καταλάβουμε πὼς ἦμασταν εἰς τὴ Ζαφαράνα. Ἐξω βασίλευε πυκνὸ σκοτάδι. Ὅσο μπορούσα νὰ διακρίνω ἀπὸ τὸ φῶς ποὺ ἔριχναν οἱ προβολεῖς τοῦ αὐτοκινήτου, ὀλόγυρα ξεπροβάλλαν σκουπιδιασμένες ἀλάνες, συρματοπλέγματα, σκορπισμένα βαρέλια καὶ ψωραλέα σκυλιὰ κουρνιασμένα σὲ λακκουῖδες, ποὺ τὶς εἶχαν σκάψει εἰς τὴν ἄμμο γιὰ νὰ προφυλαχτοῦν ἀπὸ τὸ κρῦο. Ζητήσαμε νὰ μᾶς δείξουν τὸ ξενοδοχεῖο γιὰ νὰ ξαποστάσουμε. Μᾶς ἀπάντησαν ὅτι τὸ κοντινότερο ξενοδοχεῖο βρισκόταν 100 χιλιόμετρα νοτιότερα. Εἶπαμε τουλάχιστον νὰ φᾶμε κάτι γιὰ νὰ ῥθουμε εἰς τὰ συγκαλά μας μετὰ τὸ ὁλόημερο ξεθέωμά μας, καὶ νὰ συσκεφθοῦμε πὼς φύχραιμα γιὰ τὸ τί θὰ κάναμε. Μᾶς εἶπαν ὅτι δὲν ὑπῆρχε κανένα ἐστιατόριο εἰς τὴν περιοχὴ παρὰ μία καφετέρια. Νὰ ποὺ καὶ εἰς τὴν ἐρημο λοιπὸν οἱ καφενέδες μετονομάστηκαν εἰς καφετέριες(!)

Βγήκαμε ἀπὸ τὸ ταξί καὶ κατευθυνθήκαμε πρὸς μιὰν ἀνεκδιήγητη παράγκα ποὺ κατ' εὐφημισμὸν τὴν ἀποκαλοῦσαν καφετέρια. Γύρω μας διάφορα βαριεστημένα σκυλιὰ μᾶς κοίταζαν ἀπορημένα. Στὸ βάθος διακρίνονταν κάτι θλιβερὰ παραπήγματα γιὰ στρατιῶτες. Καὶ ὅλη ἡ γύρω περιοχὴ, ἀντάξιο σκηρικὸ ταινίας γουέστερ, καταυγαζόταν εἰς τακτὰ διαστήματα ἀπὸ τὴν περιστρεφόμενη πλατιὰ δέσμη φωτὸς ποὺ ἔστελνε ἓνας ψηλὸς φάρος, ἀδιάφυστο πειστήριο ὅτι βρισκόμασταν πράγματι εἰς τὴ Ζαφαράνα. Τὸ κρῦο εἶχε ἤδη ἀρχίσει νὰ γίνεται δριμύ, τὸ διαπεραστικὸ νυκτερινὸ κρῦο τῆς ἐρήμου.

Εἰς τὴν καφετέρια δὲν ὑπῆρχε τζάμι γερὸ, καρέκλα σταθερῆ. Ἀπὸ παντοῦ ἔμπαζε φοφὸ κρῦο. Ὅμως οἱ καρδιῆς τῶν ἀνθρώπων ἦταν ζεστῆ καὶ τὰ ἐκφραστικὰ τους μάτια γελαστά. Ὅλα αὐτὰ μᾶς ἀποζημίωσαν γιὰ τὸ ἄθλιο φαγητὸ καὶ τὴ συνεχιζόμενη ταλαιπωρία μας, ποὺ δὲν ἔδειχνε πὼς θὰ τέλειωνε σύντομα. Γιὰ καλὴ μας τύχη ὁ φαροφύλακας, ποὺ πληροφορήθηκε γιὰ τὶς ναυαγισμένες νυκτιάτικα ὑπάρξεις μας, προσφέρθηκε, μὲ τὰ κουτσοεγγλέζικά του, νὰ μᾶς φιλοξενήσει εἰς τὸ φάρο. Καλημέρα, ἐντάξει, καλὰ, τὸ ἀπαραίτητο ἑλληνικὸ λεξιλόγιό τοῦ προσωπικοῦ τοῦ φάρου. Νὰ ναι καλὰ οἱ ναυτικοὶ μας, ποὺ ἔχουν διδάξει τὰ ἑλληνικὰ εἰς ὅλα τὰ λιμάνια τῆς ὑψηλίου καὶ ἔχουν ἀφήσει εἰς τὰ τζουκμπόξ τῶν μπάρ τῶν λιμανιῶν ἑλληνικοὺς δίσκους γιὰ ν' ἀκοῦν τὰ τραγούδια τοῦ τόπου τους, ὅταν βρίσκονται περαστικοὶ ἀπὸ ἐκεῖ μὲ τὸ καράβι τους. Φαίνεται πὼς δὲν ὑπάρχουν γυναῖκες τῶν λιμανιῶν ποὺ νὰ μὴν ξέρουν τὸ καλημέρα ἢ ἴσως καὶ καμιὰν ἄλλη πὼς χρησιμὴ λέξι γιὰ τὴν ἐξάσκηση τοῦ πανάρχαιου ἐπαγγέλματός τους. Καὶ ἀπὸ κοντὰ καὶ ἡ φήμη τοῦ Μεγαλέξαντρου. Μετὰ ἀπὸ τὸσους αἰῶνες ἡ λέξι "Ἕλληνας κρατᾶει ἀκόμη τὴν παλιὰ τῆς αἴγλη σ' ὀλόκληρη τὴν Ἀνατολή, καὶ ὁ Ρωμιοὺς αἰσθάνεται γιὰ μιὰ φορὰ περήφανος ὅταν ταξιδεῖ εἰς τὰ μέρη αὐτά. Γιουνάνι, δηλαδὴ Ἴωνες, μᾶς ἀποκαλεῖ ὅλη ἡ Ἀνα-

τολή, ἀκόμα καὶ οἱ Τοῦρκοι, ποὺ βάλθηκαν νὰ ξεγράψουν διὰ παντὸς τὴν Ἰωνία.

Κάποιος ἀπὸ τοὺς φαροφύλακες, μ' ἓνα θαυμάσιο, μεγαλόπρεπο καφετὶ σαρίκι στὸ κεφάλι, μᾶς δείχνει ὅλο καμάρι τὴ φωτογραφία τῆς κατάξανθης αὐστραλέζας φιλενάδας του, ποὺ τὴν ἀποκαλεῖ γυναίκα του. Κι ἐδῶ ὅπως καὶ σ' ὀλόκληρη τὴ φαλλοκρατικὴ Μεσόγειο παραμένει ἀμείωτος ὁ μῦθος τῆς εὐκολῆς βόρειας καλλονῆς. Μὲ τὴ φωτογραφία αὐτὴ τὰ ἀπαραίτητα ἔχουν εἰπωθεῖ μεταξύ μας. Τὸ κατάμαυρο τσάι ἀχνίζει στὰ ὑποπτῆς καθαριότητος ποτήρια. Βλέπουμε ἢ μᾶλλον ἀκοῦμε αἰγυπτιακὸ σίριαλ ἀπὸ τὴν τηλεόραση, γιατί τὰ παράσιτα κάνουν σχεδὸν ἀδύνατη τὴν προβολὴ τῆς τηλεταινίας. Ὅμως ἀκόμα καὶ ἡ χιονισμένη ὀθόνη καταφέρει νὰ αἰχμαλωτίσει τὰ μάτια τῆς ὁμήγουρας, καθελώνοντάς τὴν στὶς ξεχαρβαλωμένες πολυθρόνες τοῦ καθιστικοῦ. Πτώμα ἀπ' τὴν κούραση, κάποιον ὥρα σερνόμαστε ἐπιτέλους ὡς τὰ δωμάτια ποὺ μᾶς διέθεσαν, μὲ τὰ λιγδιασμένα στρωσίδια τῶν κρεβατιῶν καὶ τοὺς λερούς τοίχους.

Τὸ ξημέρωμα στὸν Κόλπο τοῦ Σουεζ εἶναι μεγαλειῶδες. Ὁ ἥλιος, προβάλλοντας θριαμβευτικὰ πίσω ἀπὸ τὰ ὄρη τοῦ Σινᾶ, καταυγάζει τὸν καταυλισμὸ τῆς Ζαφαράνας, ποὺ πρόσκαιρα γίνεται μαγικός. Ἡ ζαφειρένια θάλασσα ἀναρριγεῖ κάτω ἀπὸ τὶς πρῶτες ἡλιαχτίδες κι ὕστερα ἡρεμεῖ, λὲς καὶ ἀφουγκράζεται τὴ συναρπαστικὴ ἔκρηξη τῶν χρωμάτων στὸν οὐρανό. Ἀκατάλυτο, ἀφθαρτο φῶς ποὺ μεταμορφώνει καὶ ἐξωραΐζει τὰ πάντα! Τὸ κρῦο εἶναι ἀβάσταχτο. Στὰ γρήγορα ἀπαθανατίζουμε μὲ τὶς μηχανές μας τὸ προσωπικὸ τοῦ φάρου μπρὸς στὸ οἶκημά του καὶ φεύγουμε μὲ τὸ ταξὶ νοτιότερα κατὰ μῆκος τοῦ κόλπου. Στὸ 25ο χιλιόμετρο νότια τῆς Ζαφαράνας βρίσκεται ἡ διασταύρωση ἀπ' ὅπου ξεκινάει χωματόδρομος 15 χιλιομέτρων, ποῦ, ἀκολουθώντας τὴν κοίτη ἐνὸς ξεροπόταμου, τοῦ Οὐάντι Ντέρ, ὀδηγεῖ στὴ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Παύλου τοῦ Θηβαίου, στὶς νότιες ὑπώρειες τοῦ ὄρους Ἐλ Γκαλάλα ἐλ Κιμπλίγια.

Ἡ διαδρομὴ εἶναι συγκλονιστικὴ, ὅπως ἄλλωστε κάθε διαδρομὴ μέσα στὴν ἔρημο, ποὺ ἢ παλλόμενη, χωρὶς ἡλικία ὑπόστασής της μόνο μὲ τῆς θάλασσας, καὶ κυρίως τοῦ Αἰγαίου, μπορεῖ νὰ συγκριθεῖ. Ἡ ἔρημος, ὅπως καὶ ἡ θάλασσα, δὲν ἀνέχεται καμιὰν ἀσχήμια, κανένα ψέμμα. Μόνο γυμνὸς ἢ ἀνυπόδητος, ὅπως καὶ στὶς κοπτικὲς ἐκκλησίες καὶ τὰ τζαμιά, θά ἔπρεπε κανεὶς νὰ προσέρχεται στὴν ἔρημο· τὴν ἔρημο ποὺ δὲν κάνει παραχωρήσεις, ἀλλὰ ἀνταμειβεῖ μόνο ὅσους τὴν ἀντέξουν· τὴν ἔρημο μὲ τὴν καθαρότητα τοῦ αἵθερα της ποὺ ἐπιτρέπει στὶς δονήσεις νὰ φέρονται ἀνεμπόδιστα πάνω ἀπὸ τὶς πυρπολημένες πέτρες· τὴν ἔρημο μὲ τὶς ἀπότομες συνταρακτικὲς ἀνατολὲς τοῦ ἡλίου καὶ τὰ γλυκὰ ἡλιοβασίλεματὰ· τὴν ἔρημο ποὺ κουρνιαρίζει στὴ διάρκεια τῆς ἡμέρας μέσα στὴν κάψα του ἀνελέητου ἡλίου ἢ αἰωρεῖται μέσα σὲ θαβώρεια ἀχλὺ καὶ σὲ συνεπαίρνει· τὴν ἔρημο τυλιγμένη στὴν εὐγλωττῆ σιωπὴ της, ἀπαθὴ ἀλλὰ σφύζουσα ἀπὸ ζωὴ· τὴν ἔρημο ἀπαλλαγμένη ἀπὸ κάθε γλυκερὸ συναισθηματισμό, μὲ τὴν διάχυτη πνευματικότητα· τὴν ἔρημο ποὺ ξέρει νὰ τρέφει τὰ τέκνα της.

Μέσα στὸ καφαλισμένο φαράγγι τεράστιοι ὀγκόλιθοι ὑψώνονται, ὅμοια παλαιολιθικὰ μενχίρ. Ἀγκαθερὰ σταχτογάλαζα φυτὰ δίνουν ἀριά καὶ ποῦ κάποιο χρῶμα στὸ καφεκίτρινο ἀμμόχωμα καὶ τρέφουν τὶς καμῆλες, ποὺ ἀργοσαλεύουν σὰν σκοῦνες τῆς ἐρήμου ποὺ τὶς χτυπάει πλευρικὰ τὸ κύμα. Σὲ κάθε στροφή τοῦ δρόμου τὸ μάτι μᾶς ξανοίγει πίσω μας τὸν κόλπο τοῦ Σουεζ κι ἀκόμα πιὸ πίσω τοὺς γρανιτένιους ὄγκους τοῦ Θεοβάδιστου Ὅρους. Καὶ ξαφνικὰ στὸ πλάτεμα τοῦ φαραγγιοῦ ἀντικρίζουμε τὴν ὀχυρωμένη Μονὴ τοῦ Ἁγίου Παύλου νὰ ὀρθώνει τὰ τεῖχη της μέσα στὸ ἀσκητικὸ τοπίο.

Ὁ ἅγιος Παῦλος ὁ Θηβαῖος, δηλαδὴ ὁ Θηβαΐτης, ἐπειδὴ καταγόταν ἀπὸ τὴ Θηβαΐδα τῆς Αἰγύπτου, ὑπῆρξε χρονολογικὰ ὁ πρῶτος ἀπ' ὅλους τοὺς ἐρημίτες – σύμφωνα μὲ τὴ βιογραφία του *Vita Pauli* ποὺ γράφτηκε ἀπὸ τὸν ἅγιο Ἰερώνυμο –, ἂν καὶ ἰδρυτῆς τοῦ μοναχικοῦ βίου θεωρεῖται ὁ Μέγας Ἀντώνιος. Κατὰ τοὺς διωγμοὺς τῶν χριστιανῶν στὰ χρόνια τοῦ Δεκίου (249-251 μ.Χ.) καὶ τοῦ Οὐαλεριανοῦ (253-260 μ.Χ.), κατέφυγε εἰς τὴν ἔρημον καὶ εἰς τὰ βουνά, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ τὸ συναξάρι του, φοβούμενος τὰ βασάνα, ὅσα οἱ τύραννοι ἐποίουν εἰς τοὺς Χριστιανούς. Παρερχομένου δὲ τοῦ καιροῦ, ὠλιγόστευσεν ὁ τῶν βασάνων φόβος καὶ ἔγινε μᾶλλον εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ὀσίου φόβος

*Μονή τοῦ Ἁγίου Παύλου, τὸ καμπαναριὸ
τοῦ καθολικοῦ.*

*Μονή τοῦ Ἁγίου Παύλου,
ἄποψη τῆς νότιας ἐξωτερικῆς πλευρᾶς.*

Θεοῦ καὶ ἐπιθυμία του νὰ ἀρέσῃ εἰς τὸν Θεόν. Ὑστερα ἀπὸ πολυήμερη ὁδοιπορία μέσα στὴν ἀφιλόξενη ἔρημο, ἀνακάλυψε στοὺς πρόποδες κάποιου βουνοῦ ἓνα σπήλαιο μὲ πηγὴ καὶ μιὰ χουρμαδιά, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου διανύσας ὄλον τὸ διάστημα τῆς ζωῆς του μὲ εἰρήνην καὶ ἀταραξίαν τῶν παθῶν, ἀπῆλθε πρὸς Κύριον γύρω στὸ 340, στὴν ἡλικία τῶν 113 ἐτῶν. Ἐκείνη τὴ χρονιά, ὁ ἅγιος Ἀντώνιος παρακινήθηκε ἀπὸ οὐράνια ὀπτασία νὰ ἀναζητήσει τὸν ἐν Χριστῷ ἀδελφό του, ποὺ μόνάζε ἀπὸ τὴν ἄλλη ἀκριβῶς μεριὰ τοῦ βουνοῦ. Ὅταν ἔφτασε στὸ σπήλαιο, βρῆκε τὸν ἅγιο Παῦλο νὰ ἔχει ἤδη ἀποδημήσει στὸν Κύριον, καὶ δύο λιοντάρια νὰ παραστέκουν τὸ σκῆνωμα, γιὰ νὰ τὸ προστατεύσουν ἀπὸ τ' ἀγρίμια τῆς ἐρήμου. Ὁ Ἀντώνιος τὸ ἔθαψε, βοηθούμενος ἀπὸ τὰ δύο λιοντάρια, ποὺ ἡ ἀφελῆς κοπιτικὴ εἰκονογραφία τὰ παριστάνει ἀπὸ τότε σὲ ὅλες τὶς εἰκόνες τοῦ ἁγίου στὰ πόδια του, στὸ μέγεθος καὶ τὴν ἐμφάνιση γερμανικῶν σκυλιῶν μπασέ. Ἡ Ἐκκλησία μας, ἀναγνωρίζοντας στὸν ἅγιο Παῦλον τὸν Θηβαῖο ὄτι πρῶτος οὗτος ἀπὸ τοὺς ὁσίους ἐτόλμησε νὰ προχωρήσῃ εἰς τὰ βαθύτερα μέρη τῆς ἐρήμου καὶ σχεδὸν πρῶτος αὐτὸς εἰς πολὺ διάστημα καιροῦ ἐξέτεινε τὸν

δρόμον τῆς ἀσκήσεως, τιμᾶ τὴ μνήμη του στὶς 5 Ἰανουαρίου.

Διαβαίνουμε τὸ χαμηλὸ ἄνοιγμα τοῦ τείχους καὶ βρισκόμαστε σὲ μιὰ μικρὴ, γραφικὸ-τατὴ μοναστηριακὴ πολιτεία, χτισμένη μὲ λάσπη καὶ πλίνθους, γύρω ἀπὸ μιὰ εὐλογημένη μικρὴ ὄαση. Ὀλόγυρα, κιτρινόχρωμοι τροῦλοι σπάζουν τὴν ὀριζοντιότητα τῶν κυβιστικῶν κτισμάτων καὶ στὴ σκιά φαντάζουν ρόδινοι. Τὸ μοναστήρι ἀναπτύχθηκε μὲ τὰ χρόνια γύρω ἀπὸ ἓνα ἄνοιγμα στὴ γῆ, ποὺ σκιαζόταν ἀπὸ μιὰ χουρμαδιά, ὅπου ἀσκήτεψε ὁ ἅγιος Παῦλος ὁ Θηβαῖος, τρεφόμενος μὲ χουρμάδες καὶ φτιάχνοντας τὰ ροῦχα του ἀπὸ τὰ φοινικόφυλλα. Τὸ ποιητικώτατο περιβολάκι μὲ τὶς τρεῖς πηγές, τὰ λιόδεντρα, τὶς χουρμαδιές καὶ τὶς συκιές ἔθρεψε γιὰ αἰῶνες – καὶ θρέφει ἀκόμη σήμερα – τοὺς ἀσκητὲς ποὺ συνέρρεαν στὸ μέρος αὐτὸ ἐλκόμενοι ἀπὸ τὴν πνευματικότητα τοῦ χώρου. Ἀργότερα οἱ ἐπιθέσεις τῶν Βεδουίνων μετέτρεψαν σιγὰ σιγὰ τὸ εἰρηνικὸ αὐτὸ ἐρημητήριο σὲ ὄχυρὸ τῆς πίστεως, ὥστε σήμερα, τόσοι αἰῶνες μετὰ τὴν ἐπικράτηση τοῦ μωαμεθανισμοῦ, οἱ καμπάνες τῶν κοπιτικῶν μοναστηριῶν νὰ συνεχίζουν νὰ δονοῦν τὴν χρυστάλλινη ἀτμόσφαιρα τῆς ἐρήμου, καὶ μάλιστα στοὺς κόλπους ἐνὸς μουσουλμανικοῦ κόσμου, ποὺ ὕστερα ἀπὸ χρόνια δυτικῆς ἀποικιακῆς καταπίεσης ἀρχίζει, μὲ ὀλοένα αὐξανόμενη σφοδρότητα, νὰ συνειδητοποιεῖ τὴ δύναμή του καὶ νὰ ἐπιβάλλει δυναμικὰ τὴν ὑπαρξή του. Ὁ ἀμυντικὸς πύργος τῆς μονῆς ρίχνει τὴ σκιά του στὸ διπλανὸ μπουστάνι. Τώρα ἄσπρα περιστέρια φωλιάζουν στὶς σχισμὲς τοῦ τοίχου του. Στὰ ριζὰ του, ἀπὸ τὴν ἄλλη του πλευρά, μιὰ στενὴ κλίμακα ὀδηγεῖ βαθιὰ στὸ σπήλαιο ὅπου εἶχε μονάσει ὁ ἅγιος καὶ πάνω ἀπὸ τὸ ὁποῖο οἰκοδομήθηκε τὸ καθολικὸ τῆς Μονῆς. Στὴν ἀπέναντι ἀκριβῶς πλευρὰ τῆς κεντρικῆς αὐλῆς, ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ, ἀκουμπώντας μ' ἓνα τόξο στὸ ἀρχονταρίκι, ἀφήνει νὰ περάσει ἀπὸ κάτω τὸ δρομάκι ποὺ ὀδηγεῖ στὰ δυτικὰ κελιά. Στὸ πίσω μέρος τοῦ περιβολιοῦ βρίσκονται τὰ ὑποστατικά τῆς Μονῆς, ὁ γραφικὸς περιστερώνας καὶ οἱ πηγές τοῦ πόσιμου νεροῦ. Ἐξω ἀπὸ τὸν περίβολο οἰκοδομοῦνται συνεχῶς

Μονή τοῦ Ἁγίου Παύλου, οἱ τροῦλοι τοῦ καθολικοῦ.

Μονή τοῦ Ἁγίου Παύλου, δυτική πλευρά τοῦ περιβολιοῦ με τόν χαρακτηριστικό περιστέρωνα.

στις διάφορες ἐκδηλώσεις του, ὅπως π.χ. τὸν ἀρχάγγελο Μιχαήλ, τὸν ἅγιο Γεώργιο, τὸν ἅγιο Θεόδωρο κ.ἄ. Τὸ αἰώνιο Θῆλυ λατρεύεται σχεδὸν ἀποκλειστικὰ μετὴ μορφῆ τῆς Παναγίας.

Φυλετικὰ οἱ σημερινοὶ Κόπτες δὲν εἶναι Ἄραβες, ἀφοῦ κατάφεραν νὰ μὴν ἐπιμειχθοῦν μετὸς εἰσβολεῖς ἀπὸ τὴν Ἀραβικὴ χερσόνησο καὶ νὰ ἀντισταθοῦν στὸν ἐξισλαμισμό τους. Οἱ ἴδιοι ἀνάγουν τὴν καταγωγὴ τους στοὺς ἀρχαίους Αἰγυπτίους. Δογματικὰ εἶναι ἀπόγονοι τοῦ μονοφυσιτισμοῦ, τὸν ὁποῖο ἀναθεμάτισε ἡ Δ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τῆς Χαλκηδόνος τὸ 451. Ἀποδέχονται ἑπτὰ μυστήρια, τὴν πραγματικὴ παρουσία τοῦ Κυρίου στὴ Θεῖα Εὐχαριστία, τὴν προσκύνηση τῶν ἁγίων καὶ τῶν εἰκόνων, διάφορες τελετές, ἑορτές καὶ νηστείες, ἀλλὰ πρὶν ἀπὸ τὸ βάπτισμα προτάσσουν τὴν περιτομὴ κατὰ τὸ παλαιὸ αἰγυπτιακὸ ἔθιμο. Ἀκολουθοῦν τὸ παλαιὸ ἡμερολόγιο, καὶ οἱ σχοινοτενεῖς λειτουργίες τους ἀποδίδονται στὸν Μέγα Βασίλειο, τὸν Γρηγόριο τὸν Θεολόγο καὶ τὸν Κύριλλο Ἀλεξανδρείας. Στὴ Θεῖα Λειτουργία μεταχειρίζονται τὴν ἀρχαία αἰγυπτιακὴ καὶ τὴν ἀραβικὴ. Οἱ περισσότεροι ἱερεῖς διαβάζουν ἀκόμη τὴν κοπτικὴ, ἀλλὰ ἐλάχιστοι τὴν κατανοοῦν.

Οἱ Αἰγύπτιοι μετὸ χριστιανισμό δέχτηκαν πλῆθος ἑλληνικῶν λέξεων στὴν ἐκκλησιαστικὴ τους γλῶσσα μέχρι τοῦ σημείου νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν ἱερογλυφικὴ – δημοτικὴ καὶ ἱερατικὴ – γραφὴ τους καὶ νὰ υἱοθετήσουν τὴν ἑλληνικὴ. Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ γραφὴ, υἱοθέτησαν καὶ ἀτόφιες ἑλληνικὲς λέξεις. Στὴ λειτουργία τους πάμπολλες εἶναι οἱ ἑλληνικὲς ἐπικλήσεις καὶ φράσεις, ὅπως τὸ Κύριε ἐλέησον καὶ τὸ Ἅγιος ὁ Θεός, Ἅγιος Ἰσχυρός, Ἅγιος Ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς. Φυλλομετρῶ τὰ ἱερά τους βιβλία καὶ μετὰ συγκίνηση ἀναγνωρίζω μέσα στὸ κείμενο διάσπαρτες ἑλληνικὲς αὐτούσιες λέξεις: ΚΟΣΜΟΣ, ΘΑΛΑΣΣΑ, ΑΝΑΠΑΥΣΙΣ, ΜΟΝΑΧΟΣ, ΔΥΝΑΜΙΣ, ΠΕΤΡΑ, ΨΥΧΗ, ΓΝΩΣΙΣ, ΛΥΧΝΙΑ, ΗΜΕΡΑ, ΠΗΓΗ, ΧΩΡΑ, ΠΤΩΜΑ, ΑΓΓΕΛΟΣ, ΠΟΤΗΡΙΟΝ, ΚΑΚΟΝ, ΦΟΡΤΙΟΝ, ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗ, ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ, ΠΡΟΦΗΤΗΣ, ΜΑΘΗΤΗΣ, ΚΑΡΠΟΣ, ΔΙΚΑΙΟΣ, ΜΑΚΑΡΙΟΣ, ΒΑ-

νέες πτέρυγες γιὰ τὴ φιλοξενία τῶν προσκυνητῶν, ἀλλοιώνοντας τὴν ὄψη τοῦ χώρου. Τὸ οἰκοδομεῖν τοῦ μοναχικοῦ ἰδεώδους, κι ἐδῶ ἀκόμα, σὲ πλήρη ἔξαρση!

Ὁ πατὴρ Σεβῆρος, ψηλόλιγνος μὲς στὸ ὕφαντὸ ράσο του, ποῦ ἡ καλύπτρα του εἶναι κεντημένη μετὰ κόκκινα ἢ ἄσπρα σταυροδάκτυλα, μᾶς δέχτηκε φιλοφρονέστατα. Τὸ μεσημεριανὸ στὴ μακριά, θολωτὴ τράπεζα γευστικότητας, ὅπως συνήθως ὅλα τὰ μοναστηριακὰ ἐδέσματα, ποῦ παρασκευάζονται μετὰ τὰ πενιχρότερα ὑλικά, ἀλλὰ εἶναι εὐλογημένα ἀπὸ τὸν Θεό. Ὁ ἐσπερινός, ἑξαιρετικὰ σύντομος, γίνηκε στὸ καθολικόν, ὅπου βρίσκεται ἡ πέτρινη σαρκοφάγος τοῦ ἁγίου. Ἀφήσαμε τὰ παπούτσια μας, ὅπως εἶναι ἡ κοπτικὴ συνήθεια, ἔξω ἀπὸ τὸ ναὸ καὶ μπήκαμε ἀνυπόδητοι σ' ἓναν ἰδιαίτερα δυναμισμένο χώρο. Μέσα στὸ μισόφωτο μόλις ξεχωρίζαν οἱ καπνισμένες τοιχογραφίες τοῦ 7ου αἰώνα, ποῦ εἰκονίζονται τὴ Βρεφοκρατοῦσα περιστοιχισμένη ἀπὸ ἀρχαγγελικὰ πολυόμματα, ζωγραφισμένα μετὰ παιδιάστικη ἀφέλεια σὰν ὄρθιοι ἰχθύες. Στὸν τροῦλο πάνω ἀπὸ τὸ κλιμακοστάσιο τῆς εἰσόδου, ἅγιοι στρατηλάτες σὲ μάχη μετὰ τὸν Σατανᾶ ἐπιστατοῦσαν τὸν χώρο. Οἱ Κόπτες πάντοτε λάτρευαν τὸ αἰώνιο Ἄρρεν,

ΠΤΙΣΤΗΣ, ΧΩΡΙΣ, ΝΗΣΤΕΥΕΤΕ, ΕΠΙΤΗΡΕΙ, ΜΕΤΑΝΟΕΙ, ΘΕΡΑΠΕΥΕ, ΣΑΒΒΑΤΟΝ, ΙΟΥ-
ΔΑΙΟΣ και άλλου τὰ ὀνόματα ΠΕΤΡΟΣ, ΘΩΜΑΣΟΔΙΑΔΥΜΟΣ, ΑΝΤΟΝΙΟΣ, ΙΑΚΩΒΟΣΟΔΙ-
ΚΑΙΟΣ κ.ἄ.

Ἐξω ἀπὸ τὸ ναὸ ὁ ἥλιος εἶχε ἤδη ἀρχίσει νὰ χρυσίζει τὸν ὀρίζοντα. Περπατήσαμε μὲς στὸ φαράγγι πίσω ἀπὸ τὸ μοναστήρι, ποὺ κατευθύνεται στενεύοντας πρὸς τὸ βουνό. Τὸ σούρουπο ἔπεφτε δροσερό, δίνοντας σὲ ὅλα τὰ χρώματα στυλπνὴ καθαρότητα. Στὸ βάθος μακριά, πέρα ἀπὸ τὴν ἀτλαζένια λουρίδα τοῦ κόλπου τοῦ Σουέζ, ἡ κορυφογραμμὴ τοῦ Θεοβάδιστου Ὅρους Σινᾶ ἔλαμψε γιὰ λίγο πρὶν χαθεῖ στὴ βραδινὴ ἀχλύ. Φάγαμε τὸ λιτὸ βραδινὸ στὴν τράπεζα, ὄρθιοι μαζί μὲ τοὺς ὑποτακτικούς τῆς Μονῆς, καὶ πήγαμε γρήγορα κατάκοποι γιὰ ὕπνο, μᾶς ποὺ μᾶς περιέμενε ἕνας ἐξαντλητικὸς ὄρθρος.

Ἄγρια χαράματα μᾶς ξύπνησε τὸ τάλαντο. Ἐξω ὁ γαλαξίας ἔρρεε ἀστραποβολώντας πάνω στὸ μαῦρο στερέωμα. Περάσαμε σκυφτοὶ ἀπὸ τὴ χαμηλὴ πορτοῦλα τῆς ἐκκλησίας, ἀφοῦ πρῶτα βγάλαμε τὰ παπούτσια μας, καὶ κατεβαίνοντας μιὰν ἀπότομη λίθινη σκάλα, βρεθήκαμε στὸν κυρίως ναό, ποὺ ἦταν ὅλος στρωμένος μὲ χοντρά κιλίμια. Ὁ ὄρθρος, κατανυκτικότετος, κράτησε πάνω ἀπὸ τέσσερις ὥρες. Συχνὰ πυκνὰ ξεχωρίζαμε στὴν ψαλμωδία ὄχι μόνο λέξεις ἀλλὰ καὶ ὀλόκληρες φράσεις στὰ ἑλληνικά. Ἡ ψαλμωδία συνοδευόταν ἀπὸ τὸν ἦχο μεταλλικῶν κροτάλων καὶ τριγώνων, ποὺ χρησιμοποιοῦμε στὴν Ἑλλάδα γιὰ τὰ κάλαντα. Τὰ πόδια μας, ξυλιασμένα ἀπὸ τὴν ἐξαντλητικὴ ὀρθοστασία καὶ τὸ δριμὺ κρῦο, μόλις μᾶς κρατοῦσαν ὄρθιοι.

Ὁ ἥλιος εἶχε ἀνέβει ψηλὰ πάνω ἀπὸ τὸν ὀρίζοντα, ὅταν βγήκαμε ἀπὸ τὴν ἐκκλησία. Φέραμε ἕνα γύρο ὅλο τὸ μοναστήρι ἔξω ἀπὸ τὸ τεῖχος γιὰ τελευταία φορά, μαζεύοντας καλοδιατηρημένα ἀπολιθώματα κογχυλιῶν στὶς φλέβες τῶν βράχων. Ἀγκαλιάσαμε γιὰ ἄλλη μιὰ φορά μὲ τὴ ματιὰ μας τὴ συναρπαστικὴ ἐρημιὰ, ἀπὸ τὰ γκριζοχάλκινα βουνὰ μέχρι τὰ κίτρινα παράλια τοῦ κόλπου καί, ἀφοῦ εὐχαριστήσαμε τοὺς μοναχοὺς γιὰ τὴ θερμὴ τους φιλοξενία, πήραμε καὶ πάλι τὸ δρόμο, μὲ προορισμὸ αὐτὴ τὴ φορά τὴ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου.

Ἐξήντα περίπου χιλιόμετρα πηγαινέλα ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριο Ζαφαράνα, διασχίζοντας ἕνα σπαρμένο ἀπὸ καψαλισμένα χαλίκια ὀροπέδιο, μέσα ἀπὸ τὴν κοίτη τοῦ Οὐάντι Ἄραμπα, ἰδεῶδες τοπίο γιὰ φίδια, σκορπιούς καὶ ἀετούς, συναντοῦμε τὴν περίφημη κοπτικὴ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου, τὸ ἀρχαιότερο καὶ ἕνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα μοναστήρια τῆς Αἰγύπτου.

Ὁ Μέγας Ἀντώνιος θεωρεῖται πατέρας καὶ θεμελιωτῆς τοῦ κυριολεκτικὰ μοναχικοῦ καὶ ὄχι μοναστηριακοῦ ἢ κοινοβιακοῦ βίου, ἂν καὶ διάφοροι ἐρημίτες εἶχαν καταφύγει ἢ ἀποσυρθεῖ στὴν ἔρημο πρὶν ἀπ' αὐτόν. Κύρια πηγὴ γιὰ τὸ βίο του ἀποτελεῖ γιὰ μᾶς τὸ βιβλίο *Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ὀσίου πατρὸς ἡμῶν Ἀντωνίου* (Migne, Ἑλλ. Πατρ., 26, 835 κ.έ.), ποὺ τὸ ἔγραψε ὁ Μέγας Ἀθανάσιος κατ' ἀπαιτήσιν τῶν μοναχῶν βιούντων ἐν τῇ ξένη, δηλαδὴ ἐκτὸς Αἰγύπτου, ὄχι τόσο γιὰ νὰ προκαλέσει τὸν ὀφειλόμενο πρὸς τὸν ἄνδρα θαυμασμό, ὅσο κυρίως γιὰ νὰ προτρέψει τοὺς ἀναγνώστες τοῦ *ζηλῶσαι τὴν ἐκείνου πρόθεσιν*. Σύμφωνα λοιπὸν μὲ αὐτὸ τὸ συναξάρι, ὁ Μέγας Ἀντώνιος γεννήθηκε γύρω στὸ 250 στὴν Κομὰ τῆς Αἰγύπτου, κοντὰ στὴ Μέμφιδα. Μητρικὴ του γλώσσα ἦταν ἡ κοπτικὴ τὴν ἑλληνικὴ τὴν ἀγνοοῦσε παντελῶς. Σὲ ὀλόκληρη τὴ ζωὴ του παρέμεινε ἐκ πεποιθήσεως ἀναλφάβητος, περιφρονώντας ὡς μάταιες τὶς γνώσεις ποὺ παρέχουν τὰ βιβλία, δεχόμενος μία καὶ μόνο Γνώση, ἐκείνη ποὺ παρέχεται ἀποκλειστικὰ ἀπὸ τὸν Θεὸ στὴ μυστικὴ κοινωνία τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ Θεῖον. «Τὸ ἰδικόν μου βιβλίον», ἔλεγε χαρακτηριστικά, «εἶναι ἡ φύσις τῶν γεγονότων, καὶ δύναμαι ὅταν θέλω νὰ ἀναγιγνώσκω τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ». Σὲ μιὰν ἄλλη περίσταση, παρηγορώντας τὸν Δίδυμο τὸν τυφλό, ἔλεγε: «ὦ Δίδυμε, οὐδόλως νὰ σὲ ταράττη ὅτι ἔχασες τοὺς αἰσθητοὺς ὀφθαλμούς, διότι στερεῖσαι τοιούτων ὀφθαλμῶν, μὲ τοὺς ὁποίους καὶ μυῖαι καὶ κώνωπες δύνανται νὰ βλέπουν· χαῖρε δὲ ὅτι ἔχεις ὀφθαλμούς, μὲ τοὺς ὁποίους βλέπουν καὶ οἱ ἄγγελοι, μὲ τοὺς ὁποίους θεωρεῖται ὁ Θεὸς καὶ ἐννοεῖται τὸ φῶς Του». Ἄν καὶ ἀγράμματος ὅμως, ἐγνώριζε ἀπὸ στήθους ὀλόκληρη τὴν Ἁγία Γραφή.

Γύρω στο 311, αφού είχε ήδη ζήσει μιὰ ζωὴ γεμάτη ἄσκηση, σωματικὴ καὶ πνευματικὴ, φεύγοντας τὴ λαχτάρα τοῦ πλήθους ποὺ συνέρρεε στὸ ἐρημητήριό του γιὰ θαύματα, καὶ παρεπομένως τὸν μεγαλύτερο, φαντάζομαι, πειρασμὸ ποὺ θὰ εἶχε νὰ ἀντιμετωπίσει ὁ πάντοτε ἄγρυπνος στὸν ἄνθρωπο ἐγωισμὸς, προχώρησε στὰ ἐνδότερα τῆς ἐρήμου. Ἐκεῖ, ὁδοιπορώντας ἐπὶ τρία μερόνυχτα, ἔφτασε τέλος σὲ ὄρος ὑψηλό, ὅπου βρῆκε ἕνα σπήλαιο καὶ πέρασε τὴν ὑπόλοιπὴ ζωὴ του μέχρι τὸ 355, ὅποτε σὲ ἡλικία 105 ἐτῶν κοιμήθηκε τὸν ὕπνο τῶν δικαίων. *Καθ' ὅλον του τὸν ἐρημικὸν βίον, ὁ Ἀντώνιος οὐδέποτε ἤλλαξεν ἔνδυμα καὶ οὐδέποτε ἔνιψε τὸ σῶμα του ἢ κἄν τοὺς πόδας του δι' ὕδατος (Βίος, κεφ. 47 & 95).* Λίγο πρὶν ἀπὸ τὴν τελευτὴ του, ποὺ τὴν προαισθάνθηκε, ὁ ἅγιος ἀπαίτησε ἀπὸ τοὺς γύρω του νὰ μὴ τὸν ταριχεύσουν, ὅπως τιμητικὰ συνηθίζοταν τὰ χρόνια ἐκεῖνα στὴν Αἴγυπτο γιὰ τοὺς ἐπιφανεῖς νεκροὺς, ἀλλὰ νὰ τὸν ἐνταφιάσουν κοντὰ στὸ βουνὸ ὅπου ἀσκήτησε, καὶ νὰ μὴ γνωσθεῖ ὁ τόπος τῆς ταφῆς του.

Τὸ μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου προῆλθε ἀπὸ τὴν ἐκκλησία τῆς Παναγίας, ποὺ τὴν ἔχτισαν ἀρχικὰ κάποιοι ἐρημίτες, στὰ τέλη τοῦ 3ου αἰῶνα, σὲ κάποια ὄαση στὶς βόρειες ὑπώρειες τοῦ ὄρους Ἐλ Γκαλάλα ἐλ Κιμπλίγια. Μετὰ τὴν κοίμηση τοῦ ἁγίου, δύο μαθητὲς του, ἀπειθώντας στὶς ἐντολές του, τὸν ἐνταφίασαν στὴ νότια πλευρὰ τοῦ ναοῦ αὐτοῦ, μπροστὰ ἀπὸ τὸ εἰκονοστάσι. Ἐκτοτε ὁ ναὸς τῆς Παναγίας μετονομάστηκε σὲ ναὸ τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου. Σήμερα τὸ σκῆνωμα τοῦ ἁγίου, ὕστερα ἀπὸ διάφορες ἀνὰ τοὺς αἰῶνες περιπέτειες, φυλάσσεται σὲ ναὸ τῆς γαλλικῆς πόλης Ἄρλ. Γύρω ἀπὸ τὸ ναὸ πλέον τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου χτίστηκαν κατὰ καιροὺς διάφορα ἄλλα οἰκοδομήματα, κι ἔτσι ἡ περιοχὴ πῆρε σιγὰ σιγὰ τὴν τωρινή της μορφή.

Δρόμος μὲ κελιά στὴ μοναστικὴ πολιτεία τοῦ Μεγάλου Ἀντωνίου.

Στὶς μέρες μας τὸ μοναστήρι παρουσιάζει, ὅπως ἄλλωστε ὅλα τὰ μοναστήρια τῆς ἐρήμου, τὴν ὄψη ὀχυρωμένου χωριοῦ χτισμένου σὲ μιὰν ὄαση. Ὁ περιτειχισμένος περίβολος, ὕψους 12 μ. καὶ μήκους 1.180 μ., ἄρχισε νὰ χτίζεται ἀπὸ τὸν Ἰουστινιανὸ γύρω στὸ 537, γιὰ νὰ προστατεύσει τὴ μοναστικὴ πολιτεία ἀπὸ τὶς ληστρικὲς ἐπιδρομὲς τῶν ἀλλόθρησκων Βεδουίνων. Ἐντὸς τῶν τειχῶν στριμώχνονται ὅπως ὅπως, γύρω ἀπὸ ἕνα τετράγωνο ἀμυντικὸ πύργο τῆς ἐποχῆς κι αὐτὸς τοῦ Ἰουστινιανοῦ, τὸ καθολικὸ τῆς Μονῆς, ἄλλες ἔξι ἐκκλησίες μὲ τὰ παρεκκλήσια τους, τὰ κελιά τῶν μοναχῶν, ἡ βιβλιοθήκη μὲ τὰ σπάνια χειρόγραφα, ὁ ἀλευρόμυλος, τὸ ἐλαιοτριβεῖο, τὸ ἀρτοποιεῖο καὶ τὰ περιβόλια – τὸ πάνω καὶ τὸ κάτω περιβόλι – μὲ τὰ λιόδεντρα, τ' ἀμπέλια, τὶς χουρμαδιὲς καὶ τὰ λαχανικά τους.

Πάνω ἀκριβῶς ἀπὸ τὴ Μονὴ ὑψώνεται ἡ ὄροσειρὰ ὅπου ἔζησε ὁ ἅγιος, ἡ ὁποία, ὅπως ὅλες οἱ ἀβεστολιθικὲς βουνοσειρὲς στὴν Αἴγυπτο, στοιβάζεται σὲ ἐπάλληλα θρυψαλισμένα στρώματα, γιὰ νὰ καταλήξει κοντὰ στὴν κορυφὴ σὲ μιὰ ζώνη ἀπὸ ἐντελῶς κάθετα, γρανιτένια τοιχώματα. Μπροστὰ ἀπὸ τὴ Μονὴ ἀπλώνεται ἀπέραντη, μέχρι ἐκεῖ ὅπου φτάνει τὸ μάτι, καὶ πολὺ πέρα ἀπὸ ἐκεῖ, μέχρι τὸν Νεῖλο, ἡ ἐρημος, ποὺ ἀφήνεται νὰ καθουρδίζεται ἀνελέητα ἀπὸ τὰ λιοπύρια, νὰ θρυμματίζεται ἀπὸ τὴ νυκτερινὴ ὑγρασία καὶ νὰ σαρώνεται ἀπὸ τὰ πυρακτωμένα χαμψίνα.

Τὰ πρῶτα κτίρια τοῦ μοναστηριοῦ, μὲ τὸ χαρακτηριστικὸ κιτρινωπὸ χρῶμα τῆς ἐρήμου, ποὺ ὅπως εἶπαμε ἀνάγονται στὰ χρόνια τοῦ ἁγίου, ὑπέστησαν μὲ τὴν πάροδο τῶν αἰῶνων διάφορες ἐπεκτάσεις, καταστροφές, ἐπισκευές, πυρπολήσεις, ἀνακατασκευές καὶ ἐξωραϊσμούς. Ὅμως ὅλες αὐτὲς οἱ κτιριακὲς μεταβολὲς ἔχουν γιὰ τὰ μάτια τοῦ σημερινοῦ ἐπισκέπτη τὴ δροσιὰ καὶ τὴν ἀφέλεια τῆς πηγαίας λαϊκῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἔκφρασης, ἡ ὁποία στὶς μέρες μας πιά ἀπειλεῖται, ἀλίμονο, ὅσο ποτὲ ἄλλοτε ἀπὸ τὴ νοοτροπία τουριστικῆς ἀξιοποίησης τῆς πολιτιστικῆς κληρονομιάς κάθε τόπου κι ἀπὸ τὴν ἀλόγιστὴ χρῆση σύγ-

χρονων ὕλικῶν, ὅπως τὸ τσιμέντο καὶ τὸ ἀλουμίνιο, ἐκεῖ ὅπου δὲν ἀρμόζει.

Ἡ πρόσβαση στὴ Μονὴ γινόταν τὰ παλιὰ χρόνια, ὅπως καὶ στὰ μοναστήρια τῶν Μετεώρων καὶ στὴ Μονὴ Σινᾶ, μ' ἓνα μεγάλο κοφίνι, ποὺ οἱ μοναχοὶ τὸ κατέβαζαν ψηλὰ ἀπὸ τὸ τεῖχος, μ' ἓνα σύστημα τροχαλιῶν. Σήμερα, μιὰ μεγάλη πύλη, γιὰ νὰ περνοῦν ἀκόμα καὶ τὰ ἐκδρομικὰ λεωφορεῖα, ἔχει ἀνοιχτεῖ στὸ τεῖχος, ποὺ στὴ σκιά του σταθμεύουν τὰ ὀχήματα τῶν προσκυνητῶν καὶ λεκιάζουν μὲ τὰ γράσα τους τὴν ἀμόλυπτη γιὰ αἰῶνες ὀλόκληρους ἔρημο. Λίγο παραπέρα, ἓνας ἐκτρωματικὸς ὑποσταθμὸς τῆς τηλεόρασης τέμνει βίαια τὴν ἀμμώδη ἀπεραντοσύνη κι ἐπιμένει νὰ μᾶς ὑπενθυμίζει τὸν τεχνολογικὸ πολιτισμὸ μας, ποὺ μάταια προσπαθοῦμε, ἔστω καὶ λίγο, νὰ τὸν ξεχάσουμε.

Ἀπὸ τίς ἑπτὰ ἐκκλησίες ποὺ ἀπαρτίζουν σήμερα τὴ Μονή, ἡ παλαιότερη εἶναι τὸ καθολικὸ τὸ ἀφιερωμένο στὸν ὁμώνυμο ἅγιο. Ἀποτελεῖται ἀπὸ τέσσερα διαδοχικὰ μέρη: τὸ νάρθηκα γιὰ τοὺς κατηχούμενους ἄπιστους, τὸ ἐπόμενο τμήμα ὅπου παρέμεναν οἱ πιστοί, ποὺ δὲν εἶχαν τὸ δικαίωμα λόγω ἀμαρτήματος νὰ κοινωνήσουν, ἔπειτα τὸ τμήμα σὲ σχῆμα τετραγώνου, ὅπου εἶχε ταφεῖ ὁ ἅγιος, τὸ ὁποῖο προοριζόταν γιὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸ ποὺ μπορούσε νὰ κοινωνήσει, καὶ τέλος τὸ ἐπίσης τετράγωνο ἱερό, χωρισμένο ἀπὸ τὸν ὑπόλοιπο ναὸ μὲ τὸ χαρακτηριστικὸ πλουμισμένο δρύφακτο τῶν κοπτικῶν ἐκκλησιῶν. Οἱ περισσότερες τοιχογραφίες εἶναι τρομερὰ καπνισμένες ἀπὸ τίς φωτιές ποὺ ἀναβαν μέσα στὸ ναὸ οἱ Βεδουῖνοι γιὰ νὰ ζεσταθοῦν, τὰ χρόνια ποὺ τὸ μοναστήρι εἶχε ἐρημωθεῖ. Αὐτὲς ποὺ διακρίνονται ἔχουν ἐπιζωγραφιστεῖ τὸν 13ο αἰῶνα, ἐκτὸς ἀπὸ ἐκείνες τῆς ἀψίδας τοῦ ἱεροῦ, ποὺ, ἂν καὶ χρονολογοῦνται ἀπὸ τὸν 10ο αἰῶνα, εἶναι καλὰ διατηρημένες καὶ εἰκονίζουν τοὺς προφήτες. Κολλητὰ ἀκριβῶς στὸ καθολικὸ εἶναι ἡ ἐκκλησία τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων τοῦ 1470, ποὺ χρησιμοποιεῖται γιὰ τίς λειτουργίες τοῦ θέρους, ἐπειδὴ εἶναι πιὸ δροσερή, καθὼς καὶ ἡ μικρὴ ἐκκλησία τοῦ Τετράμορφου, σύγχρονη ἐκείνης τοῦ Μεγάλου Ἄντωνίου, μὲ τὴ θαυμάσια τοιχογραφία τοῦ 5ου αἰῶνα, στὴν ὁποία παρίσταται ὁ Ἐνθρονος Χριστὸς περιστοιχισμένος ἀπὸ τὸ Τετράμορφο τῆς Ἀποκάλυψης.

Οἱ ἄλλες ἐκκλησίες τοῦ μοναστηριοῦ εἶναι τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ, τῆς Θεοτόκου, τοῦ Ἁγίου Μάρκου τοῦ Ἀσκητοῦ, χτισμένη τὸν 15ο αἰῶνα γύρω ἀπὸ τὸ κελὶ τοῦ ὁμώνυμου ἁγίου, στὴν ὁποία φυλάσσεται τὸ λείψανό του, καὶ τῶν Ἁγίων Ἄντωνίου καὶ Παύλου τοῦ Θηβαίου, τῶν ἀρχῶν τοῦ αἰῶνα μας, μὲ τὰ δύο ψηλὰ καμπαναριά.

Στὰ τριακόσια μέτρα ὑψόμετρο πάνω στὸ βουνὸ ποὺ σκιάζει τὸ μοναστήρι καὶ τὸ χωρίζει ἀπὸ τ' ἄλλο τοῦ Ἁγίου Παύλου τοῦ Θηβαίου, βρῖσκεται ἡ σπηλιὰ τοῦ ἁγίου Ἄντωνίου. Μιᾶς ὥρας σχεδὸν ὁδοιπορία φέρνει τὸν προσκυνητὴ σ' αὐτὴ τὴ σκοτεινὴ μήτρα, ποὺ μὲ τὴ ζέστα της, τίς παγερὲς νύχτες τῆς ἐρήμου, καὶ τὴ δροσεράδα της, ὅταν ἔξω ὁ ἥλιος πυρπολεῖ ἀνελέητα τὰ πάντα,

κυοφόρησε σαράντα τέσσερα ὀλόκληρα χρόνια στοργικὰ τὸν ἅγιο. Ἡ ἀνάβαση, ἀπότομη, γίνεται σ' ἓνα ἀνυπέβλητης τραχύτητας σεληνιακὸ τοπίο· ἡ ὕλη βρῖσκεται ἀκόμη στὴν πρὶν ἀπὸ τὴ γονιμοποίησή της κατάσταση. Τεράστιοι ὀγκόλιθοι, ποὺ λὲς καὶ κάποιος γιγάντιο χέρι τοὺς σκόρπισε στὴν κατηφοριά, μᾶς ὑποβάλλουν μὲ τὰ ἀλλόκοτα, ἀπόκοσμα σχήματά τους, ποὺ αἰῶνες τώρα σμιλεύτηκαν ὑπομονετικὰ ἀπὸ τοὺς ἀνέμους, τὰ λιοπύρια καὶ τὸ νυκτερινὸ ἀγιάζι. Ἀρχετυπικὲς μορφὲς κατοικοῦν πέρα ὡς πέρα τὴν παλλόμενη ἐρημιὰ. Στὰ πόδια τοῦ βουνοῦ ἀπλώνεται ἀχανῆς, ἐπίπεδη ἡ Σαχάρα, μὲ μοναδικὸ στοιχεῖο νὰ ζώνει τὴ γύμνια της τὸ χωματόδρομο ποὺ ὀδηγεῖ στὸ Μπένι Σουέφ, στὶς ὄχθες τοῦ Νείλου. Ψηλὰ ὁ ἀτσάλινος οὐρανὸς συναγωνίζεται σὲ ἀπεραντοσύνη καὶ μονοτονία τὴν ἔρημο· κι ἀνάμεσα οὐρανοῦ καὶ ἐρήμου τὰ χυμένα, καφαλισμένα βράχια νὰ λιάζουν, ἴδια προϊστορικὰ μεγαθῆρια, τίς γυαλιστερὲς καμπύλες τους. Ὅλη ἡ διαδρομὴ μέχρι τὸ

Μονὴ τοῦ Ἁγίου Ἄντωνίου, ναὸς τῶν Ἁγίων Ἄντωνίου καὶ Παύλου.

σπήλαιο είναι κατάσπαρτη από ξύλινους σταυρούς και αναθηματικές στήλες, πού ή εὐλάβεια τῶν προσκυνητῶν ἀνέβασε μέχρι ἐκεῖ πάνω. Κάπου τὸ μάτι μας παίρνει καὶ τὴ λέξη Toyota. Τὸ δίχως ἄλλο ὁ ἀπόηχος τῆς γαπωνέζικης τεχνολογίας ἔφτασε καὶ στὴν ἔρημο!

Στὰ τελευταία μέτρα τῆς ἀνάβασης, ξύλινα σκαλιὰ διευκολύνουν τὴν πρόσβαση στὸ πλάτωμα πρὶν ἀπὸ τὸν γρανιτένιο βράχο, ὁ ὁποῖος ὑψώνεται κάθετα μέχρι τὴν κορυφὴ τοῦ ὄρους. Στὸ τοίχωμά του, ἡ μαύρη ὀπὴ τοῦ σπηλαίου ἔχει τὸ σχῆμα σκυφτοῦ καλόγερου. Εἰσχωροῦμε σ' ἓνα στενὸ, φυσικὸ διάδρομο, μήκους ἕξι μέτρων, τόσο στενὸ ὥστε ἀναγκάζομαστε νὰ περπατᾶμε μὲ τὸ πλάι, γδέρνοντας σὲ μερικὰ σημεῖα τὶς ὠμοπλάτες καὶ τὸ στέρνο μας στὰ τοιχώματά του. Καὶ ξαφνικὰ μπαίνομε σ' ἓναν ὑπόγειο θάλαμο καὶ βγαίνομε ἔξω ἀπὸ τὸ χρόνο· ἢ μᾶλλον ὁ χρόνος σταματᾶει...

Στὸ ἀπαράμιλλης νεοανατολίτικης κακογουστιᾶς ἀρχονταρίκι τῆς Μονῆς μόλις πού προλαβαίνομε νὰ πιοῦμε τὸ θολὸ τσαί πού μᾶς προσφέρει ὁ ἀρχοντάρης γέροντας Πορφύριος. Τὰ φῶτα ἔχουν κιόλας ἀρχίσει ν' ἀνάβουν στὸ μοναστήρι καὶ ἡ ζωὴ του νὰ ξαναβρίσκει τὸν προαιώνιο, ἐσωτερικὸ ρυθμὸ του, ὅταν διασχίζουμε μὲ τὸ ταξί τὴ μεγάλη πύλη τοῦ περιβόλου, πού κλείνει βιαστικὰ πίσω μας, γιατί ὁ ἔσπερινὸς ὅπου νὰ ἴναι ἀρχίζει. Μπροστά μας ξανοίγεται καὶ πάλι ἡ ἔρημος, ἀκαθόριστη μέσα στὸ μισοσκόταδο.

Ἄργα τὴ νύχτα τὸ Κάιρο, ἡ χαοτικὴ καὶ λαγγωμένη αὐτὴ μητρόπολη τῆς Ἀφρικῆς, μᾶς ὑποδέχεται μέσα στὸ γνῶριμο πανδαιμόνιο ἀπὸ τὰ ἐκκωφαντικὰ κορναρίσματα τῶν αὐτοκινήτων καὶ τοὺς ἡδυπαθέστατους λαρυγγισμοὺς τῶν ἀμανέδων, μὲ τὶς ἀποπνιχτικὲς μυρουδιές του καὶ τὸ πολύβουο ἀνθρωπομάνι του, τυλιγμένο σ' ἓνα πηχτὸ κίτρινο νέφος ἄμμου, πού μᾶς πνίγει καὶ κάνει τὰ μάτια μας νὰ τσούζουν.

* Τὸ κείμενο αὐτὸ πρωτοδημοσιεύτηκε στὸ περιοδικὸ Ἑμεῖς. Ὁ κόσμος τῆς Ἐθνικῆς Τράπεζας, τχ 14, Δεκ. 1987, σσ. 6-11.

Τὸ τριήμερο ὁδοιπορικὸ στὰ κοπτικὰ μοναστήρια τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης πραγματοποιήθηκε ἀπὸ τὴν 25ῃ ἕως καὶ τὴν 27ῃ Δεκεμβρίου 1986.